

บทที่ 2

ประวัติศาสตร์ความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์ในโคโซโว

ตั้งแต่เริ่มต้นศตวรรษที่ 20 โคโซโวเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งมากที่สุดในยุโรป โดยมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งของชาวเซิร์บและชาวแอลเบเนียที่ต่างอ้างประวัติศาสตร์และการศึกษาเรื่องสถิติประชากร (ethnodemography) เพื่อยืนยันสิทธิสูงสุดในดินแดนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์อย่างโคโซโว

เหตุการณ์ความตึงเครียดเรื่องชาติพันธุ์ในโคโซโวได้เริ่มขึ้นตั้งแต่การล่มสลายของยูโกสลาเวียในปี ค.ศ. 1991 ชาวโคโซโวเชื้อสายแอลเบเนียต่างเรียกร้องสิทธิเพื่ออิสรภาพปกครองตนเอง ขณะที่ผู้ปกครองชาวเซิร์บยังคงยืนยันสถานะของโคโซโวตามรัฐธรรมนูญที่ให้โคโซโวเป็นส่วนหนึ่งของเซอร์เบีย จึงทำให้ชาวโคโซโวไม่พอใจและนำไปสู่เหตุการณ์ความรุนแรงในเวลาต่อมา แม้ว่าเหตุความรุนแรงนั้นจะเพิ่มจำนวนความสูญเสียของประชาชนมากขึ้น แต่ประชาคมระหว่างประเทศไม่ได้เข้ามาดำเนินการป้องกันและให้ความช่วยเหลือ ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1998 ความขัดแย้งในโคโซโวได้เปลี่ยนรูปแบบไปสู่ความขัดแย้งที่ใช้อาวุธเต็มรูปแบบระหว่างกองกำลังแอลเบเนียที่เรียกว่ากองทัพปลดปล่อยโคโซโว (Kosova Liberation Army - KLA) กับกองกำลังตำรวจพิเศษเซอร์เบียซึ่งจัดเป็นหน่วยของกองทัพยูโกสลาเวีย การแทรกแซงของเนโทต่อสหพันธ์สาธารณรัฐยูโกสลาเวียระหว่างวันที่ 24 มีนาคม ถึงวันที่ 9 มิถุนายน ค.ศ. 1999 ได้นำไปสู่การสิ้นสุดของสงครามกลางเมือง และทำให้เกิดความสูญเสียของประชากรอย่างน้อย 10,000 รายและผู้พลัดถิ่นและผู้ลี้ภัยประมาณ 800,000 รายและพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศได้เกิดความเสียหายอย่างมหาดศาล¹

¹ Marie - Janine Calic, "Kosovo in the Twentieth Century: A Historical Account," in Kosovo and the Challenge of Humanitarian Intervention Selective Indignation, Collective Action, and International Citizenship Ed. Albrecht Schnabel (New York: United Nations University Press, 2000), pp. 19 - 20.

รูปภาพที่ 2.1

แผนที่เซอร์เบียและมอนเตเนโกรและจังหวัดโคโซโว

ที่มา : Frontline War in Europe: Map of Serbia Montenegro²

2.1 ความนำ

โคโซโวไม่มีเมืองหลวงชื่อพริชตينا (Pristina) รู้จักกันในชื่อทุ่งโคโซโว (Kosovo Polje) หรือสมรภูมิมิรบวิหคดำ (the Field of Blackbirds)* เพราะในอดีตโคโซโวเคยเป็นพื้นที่ทำการสู้รบที่สำคัญของเซอร์เบีย คือ เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1389 กองทัพของอาณาจักรเซอร์เบียโบราณภายใต้การบัญชาของเจ้าชายลาซาร์ได้พ่ายแพ้ต่อกองทัพออตโตมันเติร์กที่โคโซโว จากนั้นมาอาณาจักรเซอร์เบียจึงตกอยู่ภายใต้การปกครองของจักรวรรดิออตโตมันเป็นเวลานานหลายศตวรรษ ต่อมาช่วงต้นศตวรรษที่ 20 โคโซโวถูกรวมโดยกองทัพเซอร์เบีย - มอนเตเนโกร โคโซโวได้

² Frontline War in Europe: Map of Serbia/Montenegro [Online]. Available from: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/kosovo/etc/map.html> [2004, August 4]

* ในภาษาเซอร์เบีย คำว่า kos หมายถึง blackbird และ polje หมายถึง ทุ่ง (field)

เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรเซอร์เบียช่วงปลายยุคกลางและโบสถ์ศาสนาคริสต์นิกายกรีก ออธอด็อกซ์ของชาวเซิร์บ ซึ่งนำไปสู่การเกิดรัฐเซอร์เบียขึ้นมาใหม่

ความขัดแย้งในโคโซโวแท้จริงแล้วได้เกิดมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 เมื่อรัฐชาติบอลข่านใหม่ ได้อ้างสิทธิในดินแดนยุโรปของจักรวรรดิออตโตมันโดยเฉพาะจังหวัด เซลานิก หรือ เซโลนิกา (Selanik หรือ Salonica), โมนาสเทีย หรือ บิโทลา (Monastir หรือ Bitola), โคโซวา หรือโคโซโว (Kosova หรือ Kosovo ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแซนแซก Sandshak*) และทางเหนือของมาซิโดเนีย ในปีค.ศ. 1912 บัลแกเรีย, เซอร์เบีย, มอนเตเนโกร และกรีซ ได้จัดตั้งพันธมิตรบอลข่าน (the Balkan League) ขึ้น ในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน สงครามบอลข่านได้เกิดขึ้น จักรวรรดิออตโตมัน ถูกขับออกจากยุโรป และเซอร์เบียสามารถเข้าไปยึดครองพื้นที่ส่วนใหญ่ของโคโซโวและทางตะวันตกของแมเซโดเนียได้ และได้จัดตั้งเป็นประเทศยูโกสลาเวียในเวลาต่อมา

ยูโกสลาเวีย** สถาปนาเป็นสาธารณรัฐเอกราชเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม ค.ศ. 1918 โดยประกอบด้วยรัฐต่างๆคือ เซอร์เบีย, โครเอเชีย, สโลเวเนีย, มอนเตเนโกร, บอสเนีย – เฮอร์เซโกวีนา และ มาซิโดเนีย และมีเขตอิสระอีก 2 เขต คือ วอยวอดีนา และโคโซโว บรรดารัฐต่างๆเหล่านี้ตั้งแต่สมัยยุคกลางตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของจักรวรรดิออตโตมัน นอกจากโครเอเชียที่รวมกับฮังการี มาตั้งแต่ศตวรรษที่ 10 ต่อมาในศตวรรษที่ 19 ออสเตรีย – ฮังการี ได้แผ่อิทธิพลในเซอร์เบีย เฮอร์เซโกวีนา และสโลเวเนีย การตกอยู่ใต้อำนาจของสองจักรวรรดิใหญ่ตลอดมา ทำให้ความรู้สึกชาติ

* Sandzak อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของเซอร์เบียในปัจจุบัน

** ยูโกสลาเวีย (Yugoslavia) แปลว่าดินแดนแห่งสลาฟใต้ (Land of the South Slavs) เป็นอาณาจักร (Kingdom) ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1918 มีชื่อว่า ราชอาณาจักรเซิร์บ โครทส์ และ สโลวีนิ (Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes) ต่อมาเปลี่ยนเป็น ราชอาณาจักรยูโกสลาเวีย (Kingdom of Yugoslavia) ในปี 1929 จนกระทั่งถูกยึดครองโดยฝ่ายอักษะเมื่อปีค.ศ. 1941

เมื่อคอมมิวนิสต์ได้จัดตั้งรัฐหลังสงครามโลกครั้งที่สองในปี ค.ศ. 1945 มีชื่อว่า สหพันธรัฐประชาธิปไตยยูโกสลาเวีย (Democratic Federal Yugoslavia - DFY) และในปีค.ศ. 1946 เปลี่ยนชื่อเป็น สหพันธรัฐประชาชนยูโกสลาเวีย (Federal People's Republic of Yugoslavia - FPRY) และเปลี่ยนเป็น สหพันธรัฐสังคมนิยมยูโกสลาเวีย (The Socialist Federal Republic of Yugoslavia - SFRY) ในวันที่ 7 เมษายน ค.ศ. 1963 จนกระทั่งปีค.ศ. 1992 สาธารณรัฐ 4 รัฐ ได้แยกตัวออก คือ สโลเวเนีย โครเอเชีย มาซิโดเนีย และ บอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนา จึงเปลี่ยนชื่อเป็นสหพันธรัฐยูโกสลาเวีย (Federal Republic of Yugoslavia - FR Yugoslavia - FR Yugoslavia - FRY)

นิยมของประชาชาติต่างๆเหล่านี้รุนแรงมาก ปลายศตวรรษที่ 19 ได้มีขบวนการปลดแอกตนเอง เพื่อรวมกันเป็นรัฐสภาไฟได้ขึ้น แต่ไม่สำเร็จ ความรู้สึกชาตินิยมยังคงคุกรุ่นอยู่

หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ออสเตรียเป็นฝ่ายพ่ายแพ้สงคราม จักรวรรดิออสเตรีย – ฮังการี ถูกแบ่งแยก ยูโกสลาเวียได้รับเอกราชโดยมีระบบการปกครองแบบกษัตริย์ แต่เสถียรภาพทางการเมืองภายในยังไม่มีในระยะแรก เพราะรัฐต่างๆซึ่งมีความแตกต่างด้านเชื้อชาติและศาสนายังคงมีผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกันอยู่ กษัตริย์จึงต้องปกครองด้วยนโยบายที่เด็ดขาดโดยความร่วมมือของทหารตลอดมาจนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2

การกำเนิดของกระบวนการคอมมิวนิสต์ในยูโกสลาเวีย อาจย้อนไปที่ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 คือ ประมาณปี ค.ศ. 1872 มีบุคคลต่างๆในเซอร์เบียได้มีความเคลื่อนไหวเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจในรัฐให้เป็นที่ไปตามแนวสังคมนิยม ในปีนั้นมีการเขียนขึ้นหนึ่งชื่อ "Serbia in the East" ออกตีพิมพ์แพร่หลาย ผู้เขียนคือสเวโตซาร์ มาร์คovic (Svetozar Markovic) ซึ่งมีความคิดค่อนข้างไปทางแบบคอมมิวนิสต์สากล มีใจความว่า

“ชาวเซอร์เบียไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากการก่อการปฏิวัติใน แหลมบอลข่านอันเป็นการปฏิวัติที่จะทำลายล้างรัฐทั้งหลายในแถบ นี้ ซึ่งรัฐเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการที่มวลชนและผู้ใช้แรงงานทั้งหลายจะมีอิสรภาพในการรวมตัวซึ่งกันและกัน โดยสิทธิเท่าเทียมกัน ในคอมมูน เขต หรือ รัฐ ในวิธีการที่เหมาะสมที่สุด”³

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากจักรวรรดิออสเตรีย – ฮังการี ปกครองแคว้นต่างๆส่วนใหญ่ที่อยู่ในยูโกสลาเวียอย่างเข้มงวด การรวมตัวระหว่างพวกสังคมนิยมจึงเป็นไปได้โดยลำบาก จนกระทั่งเกิดการปฏิวัติของบอลเชวิคในรัสเซีย กลุ่มนายทหารโครทส์ และ เซิร์บซึ่งเป็นเชลยสงครามที่รัสเซียจึงได้จัดตั้งกลุ่มคอมมิวนิสต์ขึ้นที่รัสเซีย เพื่อกลับมาปฏิบัติสังคมนิยมในยูโกสลาเวียหลังจากได้เอกราช ในระยะนั้นกลุ่มนี้มีฐานะเป็นกลุ่มคอมมิวนิสต์ยูโกสลาเวียรวมอยู่ในพรรคคอมมิวนิสต์รัสเซีย

ขบวนการชาตินิยมชาวแอลเบเนียที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปีค.ศ. 1878 แต่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียกร้องสิทธิปกครองตนเองจากจักรวรรดิออตโตมัน จนกระทั่งเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1912 รัฐ

³ ประทุมพร วัชรเสถียร, *การเมืองในยุโรปตะวันออก* (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 56.

บาลออตโตมันได้ยินยอมให้แอลเบเนียมีรัฐบาลของตนเอง และในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1912 ผู้นำแอลเบเนียได้ประกาศเอกราช

ประเทศมหาอำนาจต่างรับรู้การประกาศเอกราชของแอลเบเนีย ณ.ที่ประชุมที่ลอนดอน เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1913 รัฐใหม่นี้มีขนาดเท่าแอลเบเนียปัจจุบันและมีประชากร 800,000 คน ซึ่งเป็นจำนวนครึ่งหนึ่งของชาวแอลเบเนียที่อาศัยอยู่ในบอลข่านในเวลานั้น ขณะเดียวกันยังมีชนกลุ่มน้อยชาวแอลเบเนียที่ยังคงอยู่ในโคโซโวและทางตะวันตกของมาซิโดเนียซึ่งเป็นของเซอร์เบีย และอยู่ในมอนเตเนโกรและกรีซ จากจุดนี้ความปรารถนาของชาวแอลเบเนียที่ต้องการความเป็นหนึ่งเดียวกันได้กำเนิดขึ้นและเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการกระตุ้นจิตสำนึกของนักชาตินิยมแอลเบเนีย

อย่างไรก็ตาม ระบบการเมืองใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้ทำให้ประชากรชาวแอลเบเนียประมาณครึ่งหนึ่งต้องอาศัยอยู่ตามพรมแดนแอลเบเนีย มีทั้งที่อาศัยอยู่ทางใต้ของเซอร์เบีย, มอนเตเนโกร, โคโซโว และมาซิโดเนีย ซึ่งดินแดนเหล่านี้ได้ถูกรวมเป็นราชอาณาจักรเซิร์บ, โครทส์ และสโลวีเนีย (ภายหลังได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็นยูโกสลาเวียในปีค.ศ. 1929) โดยมีอุดมการณ์ที่เป็นทางการคือ "ดินแดนของสลาฟใต้" (Land of the Southern Slavs) ซึ่งประกอบด้วย ประชากรที่มีเชื้อสายยูโกสลาฟและไม่มีเชื้อสายสลาฟ (the non – Slav people) ซึ่งคนกลุ่มหลังนี้จะไม่ได้รับสิทธิของชนกลุ่มน้อยและสิทธิทางวัฒนธรรม ผู้ปกครองชาวเซิร์บได้พยายามสร้างความมั่นคงให้แก่อาณาจักรใหม่ในส่วนที่เรียกว่า เซอร์เบียใต้ ด้วยนโยบายสมานลักษณะและการทำให้เป็นอาณานิคม

จากนั้นเยอรมนีได้เข้ายึดครองยูโกสลาเวียเมื่อวันที่ 6 เมษายน ค.ศ. 1941 จนถึงปีค.ศ. 1945 ระหว่างการยึดครองนั้น เยอรมนีได้ทำการแบ่งแยกยูโกสลาเวียออกเป็นดินแดนต่างๆและผนวกบางดินแดนเข้ากับประเทศเอกราชอื่นๆ โดยโคโซโวและมาซิโดเนียตะวันตกอยู่กับอิตาลีและถูกรวมกับแอลเบเนีย เรียกส่วนนี้ว่ารัฐแอลเบเนียอันยิ่งใหญ่ (Greater Albanian State) ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของอิตาลี การผนึกรวมกันนี้ทำให้ชาวแอลเบเนียได้อาศัยอยู่ในดินแดนที่เป็นหน่วยเดียวกัน (unified state) ภายใต้การปกครองเดียวกันเป็นครั้งแรก โดยชาวเซิร์บจำนวนแสนกว่าคนถูกขับไล่ออกนอกประเทศ⁴

⁴ Yugoslavia – Wikipedia [Online]. Available from: <http://en.wikipedia.org/wiki/Yugoslavia> [2004, July 15]

ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1943 พรรคการเมืองยูโกสลาฟภายใต้การนำของนายพลติโต ตัดสินใจฟื้นฟูยูโกสลาเวียภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในรูปแบบของสหพันธรัฐสังคมนิยม (Socialist Federation) คณะกรรมการปลดปล่อยแอลเบเนียแห่งชาติเพื่อโคโซโวได้ประกาศการ รวมตัวของโคโซโวกับแอลเบเนีย แต่ต่อมาได้มีการปฏิเสธคำประกาศนี้ในภายหลัง เมื่อเดือน กรกฎาคม ค.ศ. 1945 ที่เมืองพริซเรน (Prizren) สภาผู้แทนโคโซโวแห่งชาติได้ตัดสินใจรวมโคโซโว กลับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสหพันธ์เซอร์เบีย และวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1945 ได้เปลี่ยนชื่อ ประเทศเป็นสหพันธรัฐสังคมนิยมยูโกสลาเวีย

2.2 โคโซโวในยุคนายพลติโต (ค.ศ.1945 - 1986)

ทั้งฝ่ายเซอร์เบียและแอลเบเนียต่างถือว่าโคโซโวเป็นดินแดนที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของตน สำหรับชาวเซอร์เบียนั้น โคโซโวถือเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรม เป็นสถานที่แห่งการสู้รบเมื่อครั้ง เซอร์เบียยังเป็นอาณานิคมและทำการต่อสู้กับออตโตมันและพ่ายแพ้ที่นี่ และยกย่องให้โคโซโวเป็น ดินแดนศักดิ์สิทธิ์ของเซอร์เบีย

ความตึงเครียดระหว่างทั้งสองฝ่ายได้ดำเนินมาตลอดศตวรรษที่ 20 รัฐบาลคอมมิวนิสต์ ของนายพลโจเซฟ บรอซ ตีโต ใช้ระบบการปกครองแบบควบคุมลัทธิชาตินิยม โดยไม่ให้มีชนชาติ ใดมีความโดดเด่นเหนือชนชาติอื่น โดยเฉพาะในส่วนของเซอร์เบียซึ่งเป็นสาธารณรัฐที่ใหญ่และมี ประชากรมากที่สุดในยูโกสลาเวียถูกลดอำนาจด้วยการจัดตั้งรัฐบาลอิสระขึ้นในจังหวัดวอยวอดีนา และโคโซโว ซึ่งตั้งอยู่ทางเหนือและทางใต้ของเซอร์เบีย พรมแดนของโคโซโวไม่ติดกับพื้นที่ของชาว แอลเบเนียในยูโกสลาเวีย ชาวแอลเบเนียยังมีอยู่ในแมซิโดเนีย มอนเตเนโกร และบางส่วนของเซอร์ เบีย ขณะที่ทางเหนือของโคโซโวมีชาวเซอร์เบียอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามชาติพันธุ์ที่มี จำนวนมากที่สุดในโคโซโวคือแอลเบเนีย

โคโซโวมียุทธិปกครองตนเองครั้งแรกภายใต้รัฐธรรมนูญยูโกสลาเวีย ฉบับปี ค.ศ. 1945 ซึ่งหมายถึงการเริ่มมีในทางปฏิบัติ ตำรวจลับของนายพลติโตทำการปราบปรามกลุ่มชาตินิยม ในปีค.ศ.1956 ชาวแอลเบเนียจำนวนมากถูกจับในโคโซโวข้อหาจารกรรมและการโค่นล้ม ภัยของการแบ่งแยกยังถือเป็นส่วนน้อย เนื่องจากมีกลุ่มใต้ดินไม่กี่กลุ่มที่มีเป้าหมายเพื่อการรวมเป็นหนึ่ง เดียวกันของชาวแอลเบเนียทางการเมืองอย่างชัดเจน ต่อมาก็เกิดขบวนการปฏิวัติเพื่อความเป็น หนึ่งเดียว (unity) ของชาวแอลเบเนีย ก่อตั้งโดยนาย Adem Demaci ซึ่งภายหลังได้ก่อตั้งกองทัพ ปลดปล่อยโคโซโว (Kosovo Liberation Army - KLA)

รัฐธรรมนูญของยูโกสลาเวียในปี ค.ศ. 1946 กำหนดให้โคโซโวมีสถานะของเขตปกครองอิสระภายในเซอร์เบีย เรียกว่า Kosmet ซึ่งมาจาก Kosovo และ Metohija ในปีค.ศ.1966 โคโซโว ถูกจัดเป็นจังหวัดอิสระ (autonomous province) อย่างไรก็ตาม แม้อยูโกสลาเวียจะมีรูปแบบการปกครองแบบสหพันธรัฐ (federation) แต่ในความเป็นจริงนั้น การปกครองของยูโกสลาเวียอยู่ภายใต้ระบบประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์ โดยรัฐบาลคอมมิวนิสต์มีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องของสาธารณรัฐและจังหวัดอิสระ จนถึงปี ค.ศ. 1974 รัฐธรรมนูญใหม่ให้อำนาจในการมีรัฐบาลของตนเองให้กับสาธารณรัฐและจังหวัดอิสระ โคโซโวได้รับสถานะเป็นรัฐสมาชิกสหพันธ์ในทางพฤตินัยและสิทธิในการมีรัฐบาลของตนเอง ทำให้ฝ่ายแอลเบเนียในโคโซโวได้เริ่มดำเนินนโยบายทำให้เป็นแอลเบเนีย (albanization) ซึ่งนโยบายนี้ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ชาวเซิร์บโดยนโยบายนี้ได้รับการวิจารณ์อย่างรุนแรงในกลุ่มชาวเซิร์บ⁵

อย่างไรก็ตาม ชาวแอลเบเนียยังไม่พึงพอใจในสถานะปกครองตนเองของโคโซโว ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของช่องว่างของสถานะทางเศรษฐกิจระหว่างภาคใต้และภาคเหนือของยูโกสลาเวีย ยิ่งเพิ่มการวิจารณ์ถึงระบบการบริหารของรัฐบาล แม้ว่าพรรคคอมมิวนิสต์ยูโกสลาฟมีความพยายามที่จะลดแรงกระตุ้นการเกิดชาตินิยมแต่อุดมการณ์ชาตินิยมยังคงแผ่กระจายไปทั่วทุกพื้นที่ของยูโกสลาเวียในยุคที่ตีโตปกครอง ภายหลังจากการอสัญกรรมของนายพลตีโตในปีค.ศ. 1980 ระบบการเมืองแบบเสรีนิยมได้ให้แรงผลักดันและแรงกระตุ้นแก่ขบวนการชาตินิยมในโคโซโว เมื่อปี ค.ศ.1981 เกิดการจลาจลขึ้นในโคโซโวเนื่องจากชาวแอลเบเนียต้องการให้โคโซโวมีสถานะเป็นรัฐ (republic) ที่ 7 ในยูโกสลาเวีย ส่วนเซอร์เบียประกาศยกเลิกการแบ่งแยกของแอลเบเนีย⁶

กลางทศวรรษ 1980 นายสโลโบดัน มิโลเชวิช (Slobodan Milosevic) ขึ้นเป็นผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์เซอร์เบีย ทำให้ลัทธิชาตินิยมของเซอร์เบียได้รับการรื้อฟื้น ถูกปลุกกระแสขึ้นมาอีกครั้ง โดยนักวิชาการและนักการเมืองเซอร์เบีย ในปีค.ศ. 1989 สิทธิการกำหนดใจตนเองของจังหวัดอิสระคือ โคโซโว และ วอยวอดินา (Vojvodina) ถูกเพิกถอน และมีการล้มล้างสถาบันทางการเมืองและวัฒนธรรมของจังหวัดทั้งสองด้วย ทำให้ชาวแอลเบเนียประมาณร้อยละ 90 ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ในโคโซโวไม่พอใจและตอบโต้ด้วยการสร้างโครงสร้างรัฐคู่ขนานในรูปแบบของตนเองขึ้น โดย

⁵ Marie - Janine Calic, "Kosovo in the Twentieth Century: A Historical Account," in *Kosovo and the Challenge of Humanitarian Intervention Selective Indignation, Collective Action, and International Citizenship* Ed. Albrecht Schnabel (New York: United Nations University Press, 2000), p 21.

⁶ Ibid. p 21.

มีโครงสร้างทางการเมืองทั้งในส่วนประธานาธิบดี รัฐบาล นิติบัญญัติ กระทรวงศึกษาธิการ และ กระทรวงสาธารณสุข นอกจากนี้ยังมีการเดินขบวนและการปะทะกันระหว่างตำรวจกับชาวแอลเบเนียซึ่งดำเนินมาตลอดทั้งปีค.ศ.1989 ถึง ฤดูใบไม้ผลิ ของปีค.ศ. 1990 การปะทะกันนี้ได้สร้างความโกรธแค้นและความหวาดกลัวต่อชาวแอลเบเนีย

ตั้งแต่ปีค.ศ. 1989 สถานการณ์ทางการเมืองในโคโซโวอยู่ในภาวะชะงักงันและความตึงเครียดระหว่างกลุ่มชนได้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ในปีค.ศ. 1990 - 1991 เมื่อสโลเวเนียและโครเอเชียประกาศเอกราช ยูโกสลาเวียจึงถูกแบ่งแยกในที่สุด ชาวแอลเบเนียในโคโซโวได้พยายามเรียกร้องขอสิทธิกำหนดใจตนเอง (self determination) และอำนาจอธิปไตย และการเป็นรัฐอิสระ ในปีค.ศ. 1991 มีการลงประชามติในโคโซโว ผลการลงประชามติคือ ประชาชนเชื้อสายแอลเบเนียเกือบทั้งหมดในโคโซโวให้ความสนับสนุนแนวความคิดการเป็นรัฐอิสระหลังจากที่คณะกรรมการประสานงานพรรคการเมืองแอลเบเนียในโคโซโว ได้ส่งผ่านความต้องการและการเรียกร้องสู่ประชาคมระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามรัฐบาลเซอร์เบียยืนยันที่จะให้โคโซโวเป็นส่วนหนึ่งภายในเซอร์เบียและชาวแอลเบเนียควรมีสถานะเป็น "ชนกลุ่มน้อย" มากกว่าที่จะเป็น พลเมืองที่มีสิทธิมีเสียงเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ (constituent people) และยืนยันว่าสิทธิกำหนดตนเองของชาวแอลเบเนียนั้นมีอยู่แล้วในรัฐแอลเบเนีย⁷

ปัญหาพื้นฐานของความขัดแย้งอีกประการคือเรื่องของการเมืองและดินแดน ซึ่งปรากฏอยู่ในทัศนคติของชาวเซิร์บและชาวแอลเบเนียที่มีต่อสถานะทางกฎหมายของโคโซโว ปัญหาเหล่านี้เกิดจากการที่ทั้งสองฝ่ายมีพื้นฐานของทัศนคติและผลประโยชน์ที่แตกต่างกันซึ่งรวมถึงความขัดแย้งในเรื่องประวัติศาสตร์ด้วย

ทั้งชาวเซิร์บและชาวแอลเบเนียต่างผูกประวัติศาสตร์และจิตวิญญาณของตนเข้ากับดินแดนที่เรียกว่า โคโซโว ในทางประวัติศาสตร์นั้นโคโซโวถือเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์แอลเบเนียและเพื่อนบ้านที่เป็นชาวสลาฟได้ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองฝ่ายต่างใช้ประวัติศาสตร์และตำนานเป็นข้ออ้างในการมีสิทธิสูงสุด

⁷ Dejan Guzina, "Kosovo or Kosova - Could it be both? The Case of interlocking Serbian and Albanian Nationalisms," in *Understanding the war in Kosovo*, eds. Florian Bieber and Zidas Daskalovski (London: Frank Cass, 2003), p32.

เหนือดินแดนโคโซโว โดยปฏิเสศการแบ่งปันเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ และทำการศึกษาประวัติศาสตร์ร่วมกัน

นักประวัติศาสตร์ชาตินิยมแอลเบเนียได้อ้างว่า ชาวแอลเบเนียเป็นบรรพบุรุษของชาวอิลลีเรียนและรัฐแอลเบเนียโบราณคืออิลลีเรีย เพราะเมื่อชาวสลาฟเข้ามาในดินแดนเมื่อศตวรรษที่ 6 และ 7 นั้น ชาวแอลเบเนียได้เป็นชนส่วนใหญ่ของบริเวณนี้อยู่ก่อนแล้ว

ขณะที่นักวิชาการชาวเซอร์เบียเชื่อว่าเมื่อชาวสลาฟเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ยุโรปตะวันออกในช่วงก่อนยุคกลางนั้น พื้นที่นี้ไม่มีผู้อยู่อาศัย ในมุมมองของชาตินิยมเซอร์เบียนั้น โคโซโวเป็นศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของรัฐเซอร์เบียในยุคกลาง จากมุมมองนี้ ผู้อพยพชาวแอลเบเนียเข้ามาตั้งถิ่นฐานหลังจากที่ออกโตมันเอาชนะเซอร์เบียได้แล้วซึ่งทำให้ชาวเซิร์บส่วนใหญ่อพยพขึ้นไปทางเหนือในช่วงศตวรรษที่ 17 และ 18 โดยเฉพาะในปีค.ศ. 1690

อย่างไรก็ตามมุมมองต่างๆนี้ยังไม่มีเรื่องใดที่ได้รับการยอมรับว่าถูกต้อง ประการแรกนั้น ไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือภาษาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ทฤษฎีเรื่องถิ่นกำเนิดชาวอิลลีเรียนที่แอลเบเนียอ้าง ประการที่สอง ช่วงก่อนยุคกลาง โคโซโวอาจเป็นดินแดนที่ไม่มีคนอาศัยก่อนที่ชาวสลาฟจะเข้ามา ประการที่สาม โคโซโวไม่ใช่ศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์ดั้งเดิมของรัฐเซอร์เบียในอดีตอย่างที่นักประวัติศาสตร์ชาตินิยมเซอร์เบียอ้าง จนกระทั่งปีค.ศ. 1200 เซอร์เบียได้ขยายอิทธิพลและอำนาจจากทางเหนือของราสเคีย (Rascia)* มาสู่พื้นที่นี้

ผ่านมากกว่าศตวรรษ โครงสร้างประชากรของโคโซโวได้มีการเปลี่ยนแปลงมากมาย สาเหตุหลักคือ มีการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชากรครั้งใหญ่ภายหลังจากออกโตมัน เดิร์กสามารถยึดครองคาบสมุทรบอลข่าน และเกิดกระบวนการแทรกแซงทางวัฒนธรรมของเดิร์ก แม้ว่าชาวสลาฟเป็นชนส่วนใหญ่ของโคโซโวในช่วงยุคกลาง แต่สัดส่วนประชากรในโคโซโวลดลดลง พอถึงต้นศตวรรษที่ 20 เมื่อเซอร์เบียสามารถยึดครองโคโซโวได้นั้น ในโคโซโวมีประชากรที่มีเชื้อสายแอลเบเนียอยู่ถึงร้อยละ 75 ของประชากรทั้งหมด แม้ว่าในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 จะมีความพยายามเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของชาติพันธุ์ในพื้นที่นี้ให้เป็นของชาวเซิร์บผ่านการใช้นโยบายสมานลักษณะ และการทำให้เป็นอาณานิคม แต่ชาวแอลเบเนียกลับสามารถคงสถานะเป็นชนส่วนใหญ่

* Rascia (หรือ Raska) เป็นศูนย์กลางของรัฐเซอร์เบียในยุคกลาง ปัจจุบันคือพื้นที่ภาคใต้ตอนกลางของเซอร์เบีย (South-Central Serbia) อยู่ในเขต Raska (หรือ Sandzak) ของเซอร์เบียและมอนเตเนโกร

ในโคโซโวได้ การสำรวจสำมะโนครัวประชากรเซอร์เบียอย่างเป็นทางการปีค.ศ. 1991 รายงานว่าจำนวนประชากรทั้งหมดในโคโซโวมียังมี 1,954,747 คน คิดเป็นสัดส่วนตามชาติพันธุ์ต่างๆได้ดังนี้ ชาวแอลเบเนีย ร้อยละ 82.2, ชาวเซิร์บ ร้อยละ 10, มุสลิมสลาฟใต้ ร้อยละ 2.9, ชาวโรมา (Roma) ร้อยละ 2.2, ชาวมอนเตเนโกร ร้อยละ 1 และที่เหลือเป็นเติร์ก โครทส์ และอื่นๆ⁸

โคโซโวได้สะท้อนภาพให้เห็นถึงเอกลักษณ์ร่วมกันของชาวเซิร์บซึ่งก่อความรู้สึกขัดแย้งอย่างสูง กล่าวคือ ตั้งแต่ยุคกลาง โคโซโวได้รับการเปรียบให้เสมือนแสงเทียนของชนชาติเซิร์บ เพราะถือเป็นดินแดนแห่งหัวใจ (heartland) ของราชอาณาจักรเซอร์เบีย ในช่วงก่อนศตวรรษที่ 13 โคโซโวนั้นได้เป็นศูนย์กลางสำคัญทางวัฒนธรรมและศาสนาของชาวเซิร์บ บัลลังก์พระเจ้าซาร์ของโบสถ์นิกายออร์ทอด็อกซ์ได้ถูกนำไปวางไว้อย่างถาวรที่ the Pec monastery ในปีค.ศ. 1346 ซึ่งหลังจากการยึดครองของจักรวรรดิออตโตมันสถานที่แห่งนี้ได้ถูกเก็บรักษาให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติ และเป็นเอกลักษณ์ (identity) ของชาวเซิร์บ โดยในปัจจุบัน วัดนิกายออร์ทอด็อกซ์ที่สร้างขึ้นในยุคกลางยังคงเหลืออยู่ที่โคโซโวซึ่งเป็นจุดที่ชาวเซิร์บนำไปโยงถึงความยิ่งใหญ่ของรัฐเซอร์เบียในอดีต

การยึดโคโซโวเป็นสัญลักษณ์ของชาวเซิร์บนั้นประกอบด้วยส่วนประกอบทางอารมณ์ที่รุนแรงที่โคโซโวเป็นศูนย์กลางชาตินิยมเซอร์เบียยุคใหม่ และตำนานท้องถิ่นที่เล่าสืบต่อกันมาว่า วันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1389 การสู้รบที่มีชื่อเสียงที่ทุ่งโคโซโว (Kosovo Polje – Field of Kosovo) ระหว่างเซอร์เบียและเติร์กนั้น เจ้าชายลาซาร์แห่งเซอร์เบียได้ปฏิเสธการรับตำแหน่ง suzerainty ของออตโตมัน และได้ทำการสู้รบกับกองทัพของสุลต่าน Murad ที่ 1 อย่างกล้าหาญ จนในที่สุดกองทัพเซอร์เบียได้พ่ายแพ้และเจ้าชายลาซาร์ถูกประหารชีวิต การปกครองของจักรวรรดิออตโตมันเหนือเซอร์เบียจึงได้เริ่มต้นขึ้นและดำเนินไปกว่า 500 ปี บทกวีและเพลงพื้นบ้านที่ได้รับความนิยมในกลุ่มชาวเซิร์บได้นำเหตุการณ์สู้รบที่โคโซโวเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อความ ผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นนักบวชได้สร้างเรื่องราวให้เจ้าชายลาซาร์เป็นเสมือนผู้รับใช้พระเจ้าและชาวเซิร์บคือประชากรสวรรค์ (heavenly people) โดยพรรณนาการเสียชีวิตของเจ้าชายคือความทุกข์ทรมานแห่งโชคชะตา, การพ่ายแพ้ของกองทัพคือชัยชนะแห่งศีลธรรม และชาวเซิร์บคือผู้ปกป้องศาสนาคริสต์จากอิสลาม⁹

⁸ Marie - Janine Calic, "Kosovo in the Twentieth Century: A Historical Account," in *Kosovo and the Challenge of Humanitarian Intervention Selective Indignation, Collective Action, and International Citizenship* Ed. Albrecht Schnabel (New York: United Nations University Press, 2000), p 23.

⁹ Ibid, p.23

ระหว่างศตวรรษที่ 19 ตำนานโคโซโวเกิดขึ้นอย่างอุดมการณ์ที่มีความชอบธรรมสำหรับกลุ่มเคลื่อนไหวเรื่องชาตินิยม ซึ่งถูกผลักดันเพื่อการสร้างรัฐเอกราชแห่งชาติขึ้น การล่มสลายรัฐในอดีตถูกมองเป็นเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ของเซอร์เบีย และตำนานโคโซโวสามารถสร้างความชัดเจนและสร้างอารมณ์ให้กับชาวเซอร์เบียในเรื่อง เอกลักษณ์ (identity), เอกราช (independence) และความเป็นรัฐ (statehood) ได้ เพราะโคโซโวสามารถรวมแนวความคิดรักชาติทั้งในเรื่องความกล้าหาญ (bravery), ความเป็นวีรบุรุษ (heroism) และ การพลีชีพ (sacrifices) ได้

2.3 สงครามโคโซโวในยุคปัจจุบัน

ตั้งแต่ปีค.ศ. 1990 โคโซโวมีชื่อที่เป็นทางการคือ โคโซโวและเมโทฮิจา (Kosovo and Metohija) อย่างไรก็ตามชื่อเดิมของจังหวัดนี้คือ โคโซโว ซึ่งถูกใช้แพร่หลายในสื่อของเซอร์เบียและเป็นชื่อที่รู้จักอย่างกว้างขวางที่สุด โดยในช่วงระหว่างเหตุการณ์ความขัดแย้งของชาวเซอร์เบีย – แอลเบเนีย ในโคโซโว ชื่อที่ใช้ในการเรียกกลุ่มชาวแอลเบเนียที่อาศัยในโคโซโว คือ โคโซวาร์ (Kosovar) ซึ่งเป็นชื่อที่ได้รับความนิยมจากต่างชาติเพราะสามารถสะท้อนถึงความเห็นอกเห็นใจและวัตถุประสงค์ทางการเมืองของโคโซโวและชาวแอลเบเนีย¹⁰

คำว่า “สงครามโคโซโว” (Kosovo War หรือ Kosovo Conflict หรือ Kosovo Crisis) มักถูกอธิบายเกี่ยวกับสองเหตุการณ์ที่อยู่ในช่วงเวลาของความขัดแย้งที่โคโซโว ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งอยู่ทางใต้ของเซอร์เบีย และเป็นส่วนหนึ่งของอดีตสาธารณรัฐยูโกสลาเวีย (Former Republic of Yugoslavia) โดยแบ่งความขัดแย้งนี้ออกเป็นสองช่วง ได้แก่

ช่วงที่ 1 ตั้งแต่ปีค.ศ. 1996 – 1999

เป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มแบ่งแยกดินแดนชาวแอลเบเนีย กับ ชาวเซอร์เบียและกลุ่มกองกำลังความมั่นคงของยูโกสลาเวีย ซึ่งทางฝ่ายแอลเบเนียถือว่ากลุ่มของตนเป็นการต่อสู้เพื่อเสรีภาพ ขณะที่ฝ่ายเซอร์เบียนั้นถือว่ากลุ่มกองกำลังของฝ่ายแอลเบเนียเป็นกลุ่มก่อการร้าย

¹⁰ Dejan Guzina, “Kosovo or Kosova - Could it be both? The Case of interlocking Serbian and Albanian Nationalisms,” in *Understanding the War in Kosovo*, eds. Florian Bieber and Zidas Daskalovski (London: Frank Cass, 2003), p32.

ช่วงที่ 2. ระหว่างปีค.ศ. 1999

เป็นสงครามระหว่างยูโกสลาเวียและเนโต ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 1999 ถึง 10 มิถุนายน ค.ศ. 1999 โดยเนโตได้ใช้ระเบิด และ ปฏิบัติการทางอากาศ ต่อยูโกสลาเวีย และ มีการต่อสู้กันระหว่างชาวแอลเบเนียกับกองกำลังเซิร์บ ทำให้เกิดผู้พลัดถิ่นชาวโคโซโวขึ้นเป็นจำนวนมาก¹¹

2.3.1 สาเหตุของการเกิดความขัดแย้งในยุคปัจจุบัน

สาเหตุหนึ่งของความขัดแย้งในยุคปัจจุบันคือการเกิดใหม่ของลัทธิชาตินิยมในช่วงทศวรรษที่ 1970 และ 1980 ซึ่งใช้ประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือ แม้ว่าโคโซโวจะมีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวแอลเบเนีย แต่โคโซโวเป็นสัญลักษณ์ของแรงบันดาลใจแห่งชาติของทั้งฝ่ายแอลเบเนียและเซิร์บ ขบวนการแห่งชาติแอลเบเนีย (The Albanian National Movement) ได้เกิดขึ้นที่เมืองพริซเรน (Prizren)* ในปีค.ศ. 1978 และรวมตัวกับโคโซโวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเซอร์เบียเมื่อปีค.ศ. 1912 สำหรับเซอร์เบียนั้น โคโซโวถือได้ว่าเป็นดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวเซิร์บ เนื่องจากเป็นสถานที่ที่กองทัพอาณาจักรเซอร์เบียเคยพ่ายแพ้แก่เติร์ก เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1389 และเป็นเขตที่มีโบสถ์ศาสนาคริสต์ของชาวเซิร์บตั้งอยู่มากที่สุด อีกทั้งกลุ่มปัญญาชนชาตินิยมเซอร์เบียทำการแบ่งแยกชาวเซิร์บที่อาศัยในโคโซโวระหว่างทศวรรษที่ 1980

กระแสชาตินิยมนำไปสู่การเกิดขึ้นของนายสโลโบดัน มิโลเชวิช (Slobodan Milosevic) และการปรับวาระแห่งชาติให้เป็นชาตินิยมเซอร์เบียแบบสุดขั้ว เมื่อวาระแห่งชาติ (nationalist agenda) กลายเป็นนโยบายของรัฐบาล สงครามจึงมีความเป็นไปได้ว่าจะเกิดขึ้นจริง

ความขัดแย้งในโคโซโวยังอาจเข้าใจได้ในบริบทของการล่มสลายของยูโกสลาเวีย โคโซโวเป็น 1 ใน 8 หน่วย (units) ตามรัฐธรรมนูญยูโกสลาเวีย ซึ่งมี 6 สาธารณรัฐ (republics) ได้แก่ เซอร์เบีย, โครเอเชีย, สโลเวเนีย, มอนเตเนโกร, แมซิโดเนีย, และ บอสเนีย – เฮอร์เซโกวีนา และ 2 จังหวัดปกครองตนเองในเซอร์เบีย ได้แก่ วอยวอดีนา และ โคโซโว การยกเลิกสิทธิปกครองตนเองของ 2 จังหวัด ในปีค.ศ. 1989 เป็นประเด็นสำคัญในเหตุการณ์ที่นำไปสู่การเรียกร้องเอกราชของ

¹¹ Kosovo War – Wikipedia the free Encyclopedia, [Online]. Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/Kosovo_war [2004, July 15]

* Prizren เป็นเขตหนึ่งของจังหวัดโคโซโวในปัจจุบัน

เขตต่างๆ จนทำให้เกิดสงครามขึ้นในสโลเวเนีย, โครเอเชีย, บอสเนีย และเฮอร์เซโกวีนา และ โคโซโว

2.3.2 การขึ้นสู่อำนาจของนายสโลโบดาน มิโลเชวิช

หลังจากที่สงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง พรรคคอมมิวนิสต์ได้เป็นผู้นำใหม่ของยูโกสลาเวีย และประกาศให้โคโซโวเป็นส่วนหนึ่งของเซอร์เบียตามรัฐธรรมนูญและให้โคโซโวมีสถานะปกครองตนเอง และอยู่ภายใต้การปกครองนายพลติโตเป็นระยะเวลา 3 ทศวรรษ จากนั้นในปีค.ศ. 1989 เมื่อประธานาธิบดีมิโลเชวิช ผู้นำเซอร์เบียและประธานาธิบดีแห่งยูโกสลาเวีย ประกาศยกเลิกสถานะปกครองตนเองของโคโซโว ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้แก่ชาวแอลเบเนียในโคโซโว เหตุผลอีกประการหนึ่งของความแยกตัวของยูโกสลาเวียคือแนวคิดสร้างความยิ่งใหญ่ของเซอร์เบีย "Greater Serbia" ซึ่งนำโดยประธานาธิบดีมิโลเชวิช ผู้นำของเซอร์เบีย ที่มีแนวคิดชาตินิยม¹²

การอธิบายว่าการสิ้นสุดของสถานะปกครองตนเองเป็นสาเหตุของความขัดแย้งในโคโซโว อาจเป็นเหตุผลที่เพียงพอสำหรับการมองในแง่ดี การฟื้นฟูสถานะใหม่ของโคโซโวและการแทนที่การปกครองของมิโลเชวิชด้วยกองกำลังที่เป็นกลางอาจเป็นการนำสันติภาพและเสถียรภาพมาสู่ภูมิภาคบอลข่านได้ แต่ปัญหาโคโซโวยังคงไม่ได้รับการแก้ไข สาเหตุของความขัดแย้งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์บอลข่านในศตวรรษที่ 19 ยังคงมีอิทธิพลต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน เหตุการณ์ที่ผ่านมาสิบกว่าปีที่แล้วจะถูกสร้างให้เป็นคำถามต่อไป

การอ้างถึงการต่อสู้ที่โคโซโว (the Battle of Polje) ในปีค.ศ.1389 ที่กองทัพของออตโตมันเติร์กมีชัยชนะต่อกองทัพเซอร์เบีย ทำให้เกิดการครอบครองและการถูกกดขี่ตามมา การต่อสู้ในยุคกลางจึงเป็นจุดกำเนิดของความขัดแย้งในช่วงปลายศตวรรษที่ 20

ในทศวรรษ 1980 เมื่อยูโกสลาเวียได้ล่มสลายและเซอร์เบียได้กลายเป็นผู้นำหลักของรัฐที่เหลือ การโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายชาตินิยมเซอร์เบียได้นำตำนานการรบที่โคโซโวมาใช้เป็นเครื่องมือ โดยนักประวัติศาสตร์และนักการเมืองแนวชาตินิยมได้อ้างว่าตั้งแต่ยุคกลางจนถึงยุคของนาย

¹² Dick Leurdijk and Dick Zandee, *Kosovo: From Crisis to Crisis*, (Hampshire: Ashgate, 2001) p. 3.

พลติโต ชาวเซอร์เบียต่างถูกทำร้ายจากคนชาติอื่นๆโดยอ้างถึงตำนานการรบที่โคโซโวเพื่อกระตุ้นความรู้สึกรักชาติของชาวเซอร์เบียขึ้นมา

ส่วนฝ่ายแอลเบเนียนั้นมีข้อโต้แย้งเรื่องสถิติประชากร ซึ่งเชื่อมการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่กับโคโซโวและทัศนคติต่อโคโซโวว่าเป็นถิ่นกำเนิด (homeland) โคโซโวจัดเป็นศูนย์กลางแห่งชาติและวัฒนธรรมของแอลเบเนียเพราะเป็นสถานที่ที่นับเจของชาวแอลเบเนียที่ได้ทำการอพยพตั้งแต่ the League of Prizen ค.ศ. 1878 และนับแต่นั้นกลุ่มชนชั้นสูงของแอลเบเนียได้เริ่มการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชและสร้างรัฐชาติแอลเบเนียนขึ้นมา นโยบายของเซอร์เบียเกี่ยวกับโคโซโวจึงเป็นการสร้างความอยุติธรรมต่อชาวแอลเบเนียและต่อประวัติศาสตร์ของตน

ปัจจัยหนึ่งที่เป็นที่ถกเถียงกันและขยายความขัดแย้งคือการศึกษาสถิติประชากร (demographics) ของโคโซโว ตั้งช่วงปีค.ศ. 1961 – 1981 สัดส่วนของชาวแอลเบเนียจากประชากรทั้งหมดในโคโซโวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 67 สู่อ้อยละ 78 ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นของอัตราการเกิดของชาวแอลเบเนีย และการอพยพย้ายออกของชาวเซิร์บ และ มอนเตเนโกร ระหว่างปีค.ศ. 1961 – 1981 ประชากรที่เป็นชาวเซิร์บและมอนเตเนโกรในโคโซโวลดลงประมาณ 30,000 คน และ ลดลงอีก 20,000 คน ในช่วงทศวรรษที่ 1980 (ดูตารางที่ 2.1)

การอพยพของชาวเซิร์บและมอนเตเนโกรระหว่างค.ศ. 1961 – 1981 ประมาณ 100,000 คน มีสาเหตุหลักจากเหตุผลทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจในโคโซโวหยุดนิ่งขณะที่ส่วนอื่นๆของยูโกสลาเวียมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีความมั่งคั่งมากกว่า และอีกเหตุผลของชาวเซิร์บ คือ การถูกคุกคาม และการกีดกันทางเชื้อชาติ (discrimination) เพราะว่าในโคโซโวชุมชนเซอร์เบียมีขนาดเล็กกว่าชุมชนแอลเบเนีย จึงทำให้ชาวเซิร์บรู้สึกสูญเสียอภิสิทธิ์บางอย่าง ชาวเซิร์บส่วนใหญ่ที่อพยพออกจากโคโซโวเป็นชาวเซิร์บสูงวัย (older generation) ซึ่งกลัวความรุนแรงและความเสียหายต่อทรัพย์สินเพราะมีประสบการณ์จากการแบ่งแยกทางเชื้อชาติมาก่อน และภัยคุกคามสำหรับชาวเซิร์บมาจากชาวแอลเบเนียนรุ่นใหม่ที่อพยพมาจากแอลเบเนีย

ตารางที่ 2.1

อัตราส่วนของชาวเซิร์บจากประชากรทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในโคโซโว

ปี	ประชากรทั้งหมด	ประชากรชาวเซิร์บ	อัตราส่วนของชาวเซิร์บ (คิดเป็นร้อยละ)
1948	728,436	171,911	23.6
1953	804,530	189,869	23.6
1961	966,026	227,016	23.5
1971	1,247,344	228,264	18.3
1981	1,585,333	209,498	13.2
1991	1,961,515	194,190	9.9

ที่มา The Independent International Commission on Kosovo¹³

2.3.3 ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ

การจำแนกชาติพันธุ์ของโคโซโวในเรื่องความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และ ปัจจัยทางสถิติประชากร วางอยู่บนรากฐานความขัดแย้งของชาวเซอร์เบียและแอลเบเนียในปัจจุบัน

ถึงแม้ไม่มีข้อบ่งชี้ชัดว่าการแบ่งแยกเชื้อชาติ, ความแตกต่างทางวัฒนธรรม และ การกำหนดลักษณะของพฤติกรรมเฉพาะกลุ่ม (stereotypes) คือสาเหตุที่นำไปสู่การเกิดความขัดแย้งและความโหดร้ายอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ นักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยาได้แสดงว่ามนุษย์ที่มาจากต่างชาติพันธุ์และมีพื้นฐานทางศาสนาที่แตกต่างกัน สามารถอาศัยอยู่ใกล้เคียงกันได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมหรือศาสนาขึ้น อย่างไรก็ตามแนวคิดเรื่องความเข้ากันได้ของชาติพันธุ์ต่างๆในโคโซโวกลับไม่เป็นเช่นนั้น แม้จะมีความพยายามของพรรคคอมมิวนิสต์ในช่วงที่ปกครองยูโกสลาเวีย จะพยายามสร้าง ภราดรภาพและเอกภาพ (brotherhood and unity) ท่ามกลางประชาชนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติในยูโกสลาเวียก็ตาม แต่ความรู้สึกอคติทางเชื้อชาติ การแบ่งแยกและการเป็นปรปักษ์ต่อกันกลับยังมีอยู่ การศึกษาทางสังคมวิทยาได้แสดงให้เห็นว่าชาวเซิร์บและชาวแอลเบเนีย (รวมทั้งชาวเซิร์บและกลุ่มอื่นๆเช่น โคอร์ทส์) ต่างไม่ยอมรับอีก

¹³ The Independent International Commission on Kosovo, *The Kosovo Report: Conflict, International Response, Lessons learned* (New York: Oxford university press, 2000), p.39.

ฝ่ายในฐานะของเพื่อนบ้าน เพื่อน หรือคู่สมรส ซึ่งมีจำนวนน้อยที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ยิ่งไปกว่านั้น การฟื้นคืนของกระแสชาตินิยม ในช่วงทศวรรษที่ 1980 และ 1990 ได้เพิ่มความไม่ไว้วางใจระหว่างกันของประชาชนในโคโซโว¹⁴

โคโซโวคล้ายเขตอื่นๆในบอลข่านที่มีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เช่นการปราบปรามของเซอร์เบีย ตั้งแต่ ค.ศ. 1912 การต่อต้านของแอลเบเนียในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ที่กลายเป็นความทรงจำร่วมกันของทั้งสองฝ่าย สงครามในช่วงปีค.ศ. 1998 – 1999 นั้นยิ่งเพิ่มประสบการณ์ที่เลวร้ายและยากจะแก้ไข

ยิ่งไปกว่านั้นชาวแอลเบเนียมีความรู้สึกที่ตนเองถูกกดขี่มาเป็นเวลากว่าทศวรรษทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจซึ่งถูกเอาเปรียบจากชาวเซิร์บ ปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจได้ฝังรากลึกมาตั้งแต่การสร้างยูโกสลาเวีย โคโซโวเป็นจังหวัดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจนที่สุดและล้าหลังที่สุดในยูโกสลาเวีย ในปีค.ศ. 1948 โคโซโวเผชิญปัญหาอัตราส่วนของประชากรที่ไม่รู้หนังสือเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบประชากรที่อายุมากกว่า 10 ปีขึ้นไประหว่างโคโซโวกับสโลวีเนียนั้น โคโซโวมีอัตราสูงถึงร้อยละ 62.5 ขณะที่สโลวีเนียมีเพียง ร้อยละ 2.4 รัฐบาลกลางยูโกสลาเวียจึงให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาและส่งเสริมปฏิรูปโครงสร้างในโคโซโวเพื่อลดช่องว่างความแตกต่างของโคโซโวกับเขตอื่นๆ อย่างไรก็ตามช่องว่างระหว่างเขตที่ร่ำรวยและยากจนกลับเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความแตกต่างด้านรายได้ประชากรระหว่างสโลวีเนียกับโคโซโวซึ่งเป็นดินแดนที่มีจำนวนประชากรใกล้เคียงกันประมาณ 1.9 ล้านคน ในปีค.ศ.1989 สโลวีเนียมีรายได้ (national income) ประมาณ 36.55 ล้านเหรียญดอลลาร์ ส่วนโคโซโวมีเพียง 3.97 ล้านเหรียญดอลลาร์ ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกของกลุ่มชาตินิยมแอลเบเนียรู้สึกตนเองเป็นผู้แพ้อย่างแท้จริง (real losers) ในยูโกสลาเวีย¹⁵

อีกด้านหนึ่ง เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำ อัตราผู้ไม่รู้หนังสือสูง อัตราการเกิดสูงที่สุดในยุโรป (ประมาณ 23 คนต่อประชากร 1000 คน) อายุของประชากรในสังคมไม่ได้สัดส่วน (ร้อยละ 52 ของประชากรมีอายุต่ำกว่า 19 ปี) การที่โคโซโวมีจำนวนประชากรเพิ่มสูงขึ้นทำให้เซอร์เบียเกิดความหวาดระแวงว่าชาวแอลเบเนียจะเป็นภัยคุกคามให้แก่ชาวเซิร์บที่อาศัยอยู่ใน

¹⁴ Marie - Janine Calic, "Kosovo in the Twentieth Century: A Historical Account," in *Kosovo and the Challenge of Humanitarian Intervention Selective Indignation, Collective Action, and International Citizenship* Ed. Albrecht Schnabel (New York: United Nations University Press, 2000), p 24.

¹⁵ Ibid. p.25.

โคโซโวได้ ตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1980 นักการเมือง นักวิชาการ และสื่อต้องการให้มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนมากขึ้นมาใหม่เพราะเกรงว่าในระยะยาว ชาวเซิร์บจะถูกลดความสำคัญและวัฒนธรรมในวิถีสถาปัตยกรรมอาจถูกคุกคามโดยกระบวนการทำให้เป็นอิสลาม สาเหตุที่เซอร์เบียเกิดความกังวลนั้นเป็นเพราะสัดส่วนชาติพันธุ์ในโคโซโวเกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นผลมาจากการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวเซิร์บที่ย้ายออกจากโคโซโวในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และประกอบกับชาวเซิร์บมีอัตราการเกิดต่ำจึงทำให้ชาวแอลเบเนียนกลายเป็นชนส่วนใหญ่ของประชากรในโคโซโว ระหว่างปีค.ศ. 1948 - 1991 สัดส่วนประชากรในโคโซโว ชาวแอลเบเนียนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 68 เป็น ร้อยละ 81 ขณะที่ชาวเซิร์บลดลงจากร้อยละ 24 เหลือเพียง ร้อยละ 10¹⁶

ประเด็นทางเศรษฐกิจยังนับเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของความขัดแย้งในโคโซโวมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์มากเขตหนึ่งของยูโกสลาเวียโดยครอบคลุมนิกเกิล ร้อยละ 50 ที่มีอยู่ในยูโกสลาเวีย มีแร่สังกะสีและตะกั่ว ร้อยละ 48, แมกนีเซียม ร้อยละ 47, และลิกไนต์ ร้อยละ 36 นอกจากนี้พลังงานที่เซอร์เบียใช้อยู่ มีปริมาณ 1 ใน 5 ส่วนที่ผลิตจากโคโซโว ขณะที่โคโซโวเองนั้น ยังมีฐานะเศรษฐกิจที่ยากจนและระบบอุตสาหกรรมที่ไม่พัฒนา

ปัจจัยด้านโครงสร้างอื่นๆเช่น ทศนิยมที่เป็นปรปักษ์ต่อกัน ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่ไม่เป็นมิตรกัน ธรรมชาติของระบบการเมือง และระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ล้วนเป็นพื้นฐานของสาเหตุความขัดแย้งระหว่างชาวเซิร์บและแอลเบเนียนในโคโซโว อย่างไรก็ตามความรุนแรงที่เกิดขึ้นในอดีตนั้นมีอิทธิพลต่อการสร้างความรุนแรงใหม่ ซึ่งรวมถึงลักษณะของความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และ การทหาร ภัยคุกคามจากภายนอก และการตัดสินใจของผู้นำทางการเมือง ทำให้เหตุผลของความขัดแย้งในโคโซโวจึงขยายเพิ่มขึ้นสูงจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

2.4 การเริ่มสู่สงคราม

การล่มสลายของยูโกสลาเวียเป็นผลจากความล้มเหลวของการเปลี่ยนถ่ายจากระบบสังคมนิยมไปสู่ระบบประชาธิปไตย และตลาดเศรษฐกิจถือเป็นปัจจัยสำคัญ กระบวนการนี้เริ่มจากการถดถอยทางเศรษฐกิจและความขัดแย้งเรื่องรัฐธรรมนูญในทศวรรษ 1980 การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางสังคม (สภาพสังคม) บวกกับความอ่อนแอของสถาบัน เป็นสาเหตุให้เกิดทางตันทางการเมืองในระดับสหพันธรัฐ (federal) ความขัดแย้งที่ฝังรากลึกระหว่างเขต (regions), สาธารณรัฐ (republic) และประชาชน ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและนำไปสู่การล่มสลายของยูโกสลา

¹⁶ Ibid. p 26.

เวียอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอน ทั้งในส่วนของหน่วยงานรัฐบาล, โครงสร้างรัฐ และระเบียบสังคม (civil order) และในหลายๆพื้นที่ ซึ่งเป็นผลให้เกิดการแตกหักของระบบการเมือง, สถาบัน และทหารอย่างสมบูรณ์ ที่รุนแรงกว่านั้นคือการแตกแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในยูโกสลาเวีย จนนำไปสู่การตั้งคำถามในเวทีการเมืองในเรื่องสิทธิการกำหนดใจตนเอง และการกำหนดพรมแดนใหม่

ขณะเดียวกัน สถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของโคโซโวที่เสื่อมลงจากปลายทศวรรษที่ 1980 มีการเติบโตของกระแสชาตินิยมในกลุ่มนักการเมือง การยกเลิกสถานะสิทธิปกครองตนเองในโคโซโว และภาวะวิกฤติทางสังคมและเศรษฐกิจของยูโกสลาเวียเอง เหล่านี้ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ชาวแอลเบเนียในโคโซโว ระหว่างปีค.ศ. 1988 ถึง 1994 ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross Domestic Product - GDP) ในโคโซโวลดลง ร้อยละ 10 ขณะที่ผลผลิตทางอุตสาหกรรมลดลง ร้อยละ 17.5 ซึ่งส่งผลให้อัตราการว่างงานในโคโซโวเพิ่มสูงขึ้นถึง ร้อยละ 70 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนปีค.ศ. 1979 ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติของโคโซโวเติบโตเป็นจำนวนร้อยละ 6.8 ต่อปี และมีอัตราการจ้างงาน ร้อยละ 5 ต่อปี¹⁷

พื้นฐานเหตุความรุนแรงในโคโซโวในช่วงปลายทศวรรษ 1980 และ 1990 นั้น เกิดจากการเช่นฆ่าชาวโคโซโวโดยฝ่ายบริหารและตำรวจจากเซอร์เบียซึ่งนำไปสู่การเพิ่มความขัดข้องใจ (frustration), การเคลื่อนไหวและระดมพล (mobilization), และ การเมืองหัวรุนแรง (political radicalization) ของชาวโคโซโวเชื้อสายแอลเบเนีย

หลังจากปีค.ศ. 1991 มีการจัดตั้งรัฐเงา (shadow - state) ของฝ่ายแอลเบเนียในโคโซโวขึ้น ทำให้กลุ่มติดต่อ (contact group) และ แนวความร่วมมือ (lines cooperation) ระหว่างฝ่ายเซิร์บและแอลเบเนียและกลุ่มการเมืองของทั้งสองฝ่ายได้ยุติ กลุ่มแอลเบเนียตัดสินใจคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อปฏิเสธความชอบธรรมของรัฐบาลยูโกสลาฟหรือเซิร์บ แต่พรรคฝ่ายค้านเซอร์เบียเชื่อว่ามิโลเชวิชอาจจะหมดอำนาจได้ถ้าโคโซโวมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง แต่ข้างฝ่ายกลุ่มแอลเบเนียปฏิเสธให้ความร่วมมือกับพรรคการเมืองฝ่ายค้านของเซอร์เบีย โดยให้เหตุผลว่าเพราะถึงอย่างไรก็ตาม ทั้งสองฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายรัฐบาลและพรรคฝ่ายค้านของ เซอร์เบียต่างก็ไม่มอบสิทธิปกครองตนเองแก่โคโซโว หรือ ยินยอมให้โคโซโวเป็นเอกราช

¹⁷ Ibid p. 27.

กลุ่มชนเชื้อชาติแอลเบเนียได้มีการบริหารตนเองโดยอิสระ โดยนาย อัดัม เดมาซี (Adam Demaci) ซึ่งถูกยกให้เป็น เนลสัน แมนเดลา แห่งแอลเบเนีย ได้เสนอให้ตั้งสหพันธรัฐบอลข่าน (Balkania Confederation) โดยให้โคโซโวมีสถานะเป็นสาธารณรัฐ (Republic)¹⁸ ในสหพันธ์ดังกล่าว

ช่วงปีค.ศ. 1993 ผู้นำโคโซโวเชื้อสายแอลเบเนีย เช่น นาย อิบราฮิม รูโกวา (Ibrahim Rugova) และ บูจาร์ บูโกชิ (Bujar Bugoshi) ได้พยายามยกสถานะการณ์ที่เลวร้ายของโคโซโวขึ้นสู่เวทีระหว่างประเทศแต่ได้รับความสนใจน้อย¹⁹ มีเพียงรายงานขององค์การระหว่างประเทศเช่น องค์การนิรโทษกรรมสากล (Amnesty International), กลุ่มเฝ้าระวังด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights Watch), สหประชาชาติ และ ที่ประชุมว่าด้วยความร่วมมือและมั่นคงในยุโรป²⁰ ที่ให้ความสนใจ

สถานการณ์คับขันทางการเมืองได้เพิ่มความคับข้องใจในหมู่ชาวโคโซโว แต่สถานการณ์เริ่มดีขึ้นเมื่อ Communita Sant Egidio องค์การเอกชนสัญชาติอิตาลีเข้ามาไกล่เกลี่ย และมีบันทึกช่วยจำระหว่างนาย รูโกวา (Rugova) และ มิโลเชวิช ในวันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 1996 ซึ่งให้ครูและนักเรียนเชื้อสายแอลเบเนียสามารถกลับไปทำการสอนและเรียนได้ที่โรงเรียนของรัฐบาล อย่างไรก็ตาม การดำเนินการทำได้ล่าช้า เนื่องจากเกิดข้อพิพาทที่มีต่อหลักสูตรและสัญลักษณ์ประจำชาติ

ข้อตกลง Dayton Peace Accords เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน ค.ศ. 1995 ได้สร้างความตกใจให้แก่กลุ่มการเมืองในโคโซโว เนื่องจากปัญหาของโคโซโวไม่ถูกบรรจุเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจา และถูกเอ่ยถึงเพียงครั้งเดียวในการทำสนธิสัญญาฉบับสุดท้าย (Final Treaty) ผลจากสัญญานี้ทำให้ชาวแอลเบเนียส่วนใหญ่รู้สึกว่าประชาคมระหว่างประเทศลืมนโยบายของตน และหนทางเดียวที่จะทำให้ประชาคมระหว่างประเทศหันกลับมาสนใจปัญหาโคโซโวคือยุทธวิธีการใช้ความรุนแรง

จากปีค.ศ. 1997 ความรุนแรงทางการเมืองในโคโซโวได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยมีการเพิ่มขึ้นของอาวุธขนาดเล็กอย่างรวดเร็ว ตามด้วยเหตุความรุนแรงในแอลเบเนีย และประกอบกับกฎระเบียบไม่สามารถบังคับได้ สาเหตุเหล่านี้มีส่วนทำให้เกิด กองทัพปลดปล่อยโคโซโว

¹⁸ Ibid. p 27.

¹⁹ Alex Bellamy, *Kosovo and International Society*. (Palgrave: New York, 2002), p.37.

²⁰ ที่ประชุมว่าด้วยความร่วมมือและความมั่นคงในยุโรป (CSCE) ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น องค์การเพื่อความร่วมมือและความมั่นคงแห่งยุโรป (OSCE) ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1994

(Kosovo Liberation Army - KLA) ซึ่งเป็นกองกำลังโคโซโวเชื้อสายแอลเบเนีย ใช้วิธีแบบกองโจร โดยมีเป้าหมายโจมตีเจ้าหน้าที่ตำรวจ และชาวแอลเบเนียที่ร่วมมือกับฝ่ายเซอร์เบีย

กองกำลัง KLA จัดการนำดินแดนในส่วนที่ถูกปลดปล่อยมาอยู่ภายใต้การควบคุมของตน เช่น เขตเดรนิกา (Drenica) ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1998 กองกำลังความมั่นคงของเซอร์เบียได้จัดเตรียมกองทัพเพื่อสู้กับกองกำลัง KLA โดยมีเป้าหมายเพื่อการทำลายล้างสมบูรณ์แบบ ความขัดแย้งจึงขยายออกเป็นสงครามขนาดใหญ่

2.5 บทบาทของประชาคมระหว่างประเทศ

ประชาคมระหว่างประเทศได้เริ่มตระหนักถึงปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในโคโซโว เมื่อเกิดเหตุจลาจลของนักศึกษาที่เมืองพริสตีนาในปีค.ศ. 1981 ระหว่างปีค.ศ. 1990 ถึงค.ศ. 1991 นานาชาติเริ่มให้ความสนใจต่อปัญหาโคโซโวเพิ่มมากขึ้นและจัดเป็นเรื่องสำคัญ สหภาพยุโรป หรือประชาคมยุโรป (EC) ในเวลานั้นให้ความสำคัญต่อสโลเวเนีย, โครเอเชีย, บอสเนีย และ มาเซโดเนีย ส่วนโคโซโวนั้นไม่ถูกจัดอยู่ในวาระการประชุม ผู้นำของโคโซโวไม่ได้รับเชิญให้มีส่วนร่วมในการต่อรองสันติภาพ และทำให้ชะตาของโคโซโวถูกโยนเข้ากับเซอร์เบีย ผู้นำโคโซโวเชื้อสายแอลเบเนียไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการเจรจาสันติภาพระหว่างประเทศเลย จนกระทั่งการประชุมสุดยอดที่ปราสาท Rambouillet ประเทศฝรั่งเศส ต้นปีค.ศ. 1999 โคโซโวได้เป็นหัวข้อต่อมาตรการลงโทษเซอร์เบียที่ประชาคมระหว่างประเทศกำหนดไว้ต่อเซอร์เบียเพื่อตอบโต้ต่อการแก้แค้นของชาวเซิร์บในโครเอเชีย และ บอสเนีย และ การละเมิดสิทธิมนุษยชนในโคโซโว

แม้จะมีการคาดการณ์ล่วงหน้าแล้วว่าจะเกิดเหตุความรุนแรงขึ้นในโคโซโว แต่กลับไม่มีความพยายามจากนานาชาติที่จะยับยั้ง หรือ จำกัดขอบเขตความขัดแย้งไม่ให้ขยายวงกว้างออกไป จนเมื่อเกิดเหตุการณ์ปะทะกันขึ้นอย่างรุนแรงเป็นครั้งแรกในช่วงปลายค.ศ. 1997 จึงมีประเทศมหาอำนาจนำประเด็นนี้เป็นวาระทางการเมือง จากนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ทำลายล้างและความรุนแรงได้ขยายเป็นวงกว้างอย่างรวดเร็ว ประชาคมระหว่างประเทศจึงถูกต่อว่าว่าละเลยเพิกเฉยต่อปัญหาโคโซโว จึงทำให้องค์การระหว่างประเทศหลายองค์การ รัฐบาลนานาชาติ และคณะทูตผู้แทนจากประเทศต่างๆ ได้เข้าพยายามไกล่เกลี่ยปัญหาและสร้างความประนีประนอมระหว่างพรรคการเมืองของทั้งสองฝ่าย²¹

²¹ Alex Bellamy, *Kosovo and International Society*, (Palgrave: New York, 2002), p. 16.

วันที่ 24 กันยายน ค.ศ. 1997 กลุ่มติดต่อดังกล่าว (The International Contact Group) ได้แสดงความกังวลเป็นครั้งแรกต่อความตึงเครียดในโคโซโว และประเด็นที่ทั้งสองฝ่ายเรียกร้องสำหรับข้อต่อรอง กลุ่มติดต่อดังกล่าวดำเนินการให้มีการจัดตั้งกลุ่มทำงานขึ้นมาใหม่บนประเด็นนี้ และส่งคณะผู้แทนไปยูโกสลาเวีย ในเวลานี้ประชาคมระหว่างประเทศได้เริ่มกระตุ้นเตือนให้รัฐบาลเซอร์เบียเริ่มการเจรจาสันติภาพ “peaceful dialogue” กับฝ่ายโคโซโว และอนุญาตให้มีคณะผู้สังเกตการณ์ซึ่งนำโดย องค์การความร่วมมือเพื่อความมั่นคงแห่งยุโรป (Organization for Security Cooperation of Europe – OSCE) ไปที่โคโซโว, Sandshak และวอยวอดีนา และให้เซอร์เบียยอมรับการไกล่เกลี่ยจากนานาชาติ และอนุมัติสถานะพิเศษให้โคโซโว อย่างไรก็ตาม ทางเซอร์เบียได้ประกาศว่า โคโซโวถือเป็นกิจการภายในของเซอร์เบีย ไม่ใช่ธุระของประเทศอื่น และเซอร์เบียได้ปฏิเสธข้อเสนอจากนานาชาติและฝ่ายแอลเบเนียทั้งหมด ในคำประกาศมอสโก (Moscow Declaration) เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1998 กลุ่มติดต่อดังกล่าวได้แถลงว่า ข้อแก้ไขใดก็ตามที่เกี่ยวข้องกับสถานะพิเศษ ให้ตั้งอยู่บนความยินยอมของทั้งสองฝ่าย

จากนั้นความรุนแรงได้แผ่ขยายขึ้นอีกครั้ง และในเดือน มีนาคม ค.ศ. 1998 คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้กำหนดห้ามส่งอาวุธเข้าไปในยูโกสลาเวีย โดยเฉพาะการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจและการทูตต่อยูโกสลาเวีย

ระหว่างที่การต่อสู้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดผู้พลัดถิ่นขึ้นหลายแสนคน เนโตได้ส่งกองทัพเข้าไปในเขตมาซิโดเนีย และแอลเบเนีย ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1998 คณะมนตรีความมั่นคงได้เรียกร้องให้มีการหยุดรบในทันที และให้ถอนกำลังของกองทัพและหน่วยเสริม และให้องค์กรเพื่อมนุษยธรรมเข้าไปตรวจสอบปัญหาทางด้านมนุษยธรรม รวมทั้งให้มีการสืบสวนอาชญากรรมสงครามในโคโซโว ซึ่งเนโตตีความหมายของสหประชาชาติว่าเป็นความชอบธรรม สำหรับการใช้อำนาจทหารต่อฝ่ายยูโกสลาเวีย สำนักข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ได้ประมาณการณ์จำนวนผู้ลี้ภัยในช่วงนี้ว่ามีจำนวนสูงถึงสองแสนคน

2.5.1 การเจรจาสันติภาพ

ในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1998 ประธานาธิบดี มิลอเชวิช และ นายริชาร์ด โฮลบลูค ผู้แทนทูตพิเศษสหรัฐอเมริกา ทำข้อตกลงถอนกำลังทหารเซอร์เบียและกำลังเจ้าหน้าที่ขององค์การเพื่อความร่วมมือและความมั่นคงแห่งยุโรป (OSCE) ที่ไม่มีอาวุธจำนวน 2,000 นาย จากนั้นรัฐมนตรีต่างประเทศจากกลุ่มติดต่อดังกล่าว ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี รัสเซีย และสหรัฐอเมริกา ได้

จัดการประชุมสันติภาพระหว่างเซิร์บและแอลเบเนีย เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1999 ที่ปราสาท Rambouillet ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งหัวข้อการประชุมที่เกี่ยวกับโคโซโวเป็นเรื่องของมาตรการลงโทษที่ประชาคมระหว่างประเทศวางไว้ต่อเซอร์เบียเพื่อรองรับการแก้แค้นชาวเซิร์บในโครเอเชีย และ บอสเนีย และการละเมิดสิทธิมนุษยชนในโคโซโว²²

กลุ่มติดต่อก็ได้กดดันกลุ่มพรรคการเมืองของฝ่ายเซอร์เบียและแอลเบเนียที่ขัดแย้งกัน เรื่องการต่อรองสถานะทางกฎหมายของโคโซโว โดยการเสนอร่างข้อตกลงชั่วคราวจากการตัดสินใจของกลุ่มติดต่เมื่อวันที่ 29 มกราคม ค.ศ. 1999 ซึ่งเสนอให้โคโซโวมียุทธศาสตร์ของตนเองและมีกองกำลังจากนานาชาติ ทางฝ่ายผู้แทนจากแอลเบเนียยอมรับข้อเสนอ แต่ทางฝ่ายยูโกสลาเวียปฏิเสธ เพราะถือว่ากองกำลังนานาชาติเป็นการแทรกแซงกิจการภายในของยูโกสลาเวีย จากนั้นมีการประชุมอีกครั้งเมื่อ 15 มีนาคม ค.ศ. 1999 ซึ่งประสบผลล้มเหลวเช่นกัน

ข้อตกลงที่เนโตต้องการคือ ให้ยูโกสลาเวียถอนทหารชาวเซิร์บออกจากโคโซโว แต่ฝ่ายเซอร์เบียต้องการให้คงทหารบางส่วนไว้ในโคโซโว เพื่อเป็นการป้องกันกำลังกลุ่มแบ่งแยกชาวแอลเบเนีย ในขณะที่การสังหารชาวแอลเบเนียยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เมื่อถึงวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 1999 กองทัพเนโตจึงปฏิบัติการโจมตีทางอากาศต่อยูโกสลาเวีย โดยนายจาเวียร์ โซลานา (Javier Solana) เลขาธิการเนโต ได้แถลงที่กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียมถึงการโจมตีประเทศอริปไตยเป็นครั้งแรกในรอบ 50 ปีว่าเพื่อเป็นการยุติการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวแอลเบเนียในโคโซโว และต้องการให้มีการปกครองเป็นอิสระโดยอยู่ภายใต้การคุ้มครองจากกองกำลังเนโต²³

เนโตได้เริ่มปฏิบัติการทางอากาศโจมตียูโกสลาเวีย โดยมีเป้าหมายเพื่อบังคับให้ฝ่ายเซอร์เบียยอมรับข้อตกลง Rambouillet และป้องกันความสูญเสียในภาวะฉุกเฉิน เนโตต้องใช้เวลาถึง 11 สัปดาห์สงครามถึงจะสิ้นสุด จากที่ตอนแรกคาดการณ์ว่าจะใช้เวลาเพียงไม่กี่วัน ระหว่างนั้นกองทัพเซอร์เบียและหน่วยเสริมได้ทำการกวาดล้างฝ่ายกองทัพปลดปล่อยโคโซโว (KLA) ทำให้มีผู้พลัดถิ่นมากกว่า 800,000 คน และมีผู้เสียชีวิตหลายพันคน

²² Ibid. pp.16 – 17.

²³ จิตตส์กัก เจริญสมบัติ, "ยูโกสลาเวียถึงโคโซโว", *เสนาธิปไตย* 48, 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2542): 10.

เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน ค.ศ. 1999 ผู้แทนจากกองทัพยูโกสลาเวียและเนโตได้สรุปข้อตกลงให้ถอนกองกำลังเซอร์เบียออกจากโคโซโวซึ่งถือเป็นการสิ้นสุดสงคราม หลังจากนั้นประเทศในกลุ่ม G-8 ได้เห็นด้วยกับมติที่ประชุมคณะมนตรีความมั่นคงที่ 1244 วันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ. 1999 และรายงานของเลขาธิการสหประชาชาติ วันที่ 12 มิถุนายน (S/1999/672) ที่ให้ชาติเนโตนำกองกำลังนานาชาติที่เรียกว่ากองกำลังโคโซโว (Kosovo Force - KFOR) ดูแลความเรียบร้อยในโคโซโว จากนั้นสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศได้ร่วมมือกันฟื้นฟูโคโซโว จัดตั้งคณะทำงานของสหประชาชาติประจำโคโซโว (UN Mission in Kosovo - UNMIK) ซึ่งต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ เช่น ไม่มีการทำให้ฝ่ายบริหารของเมืองและกองทัพเป็นหน่วยเดียวกัน นอกจากนี้ กองกำลังโคโซโวไม่สามารถป้องกันการกระทำของกลุ่มปลดปล่อยแอลเบเนีย (KLA) ที่กระทำการขั้บไล่ประชากรที่ไม่ใช่ชาวแอลเบเนียซึ่งมีจำนวนกว่า 250,000 คน ออกจากโคโซโวได้ สถานะทางการเมืองของโคโซโวตามรัฐธรรมนูญยูโกสลาเวียยังถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของอดีตยูโกสลาเวีย โดยตั้งแต่เดือนมิถุนายน ค.ศ. 1999 โคโซโวอยู่ในอารักขาของสหประชาชาติ